

Grzegorz Zamoyski

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2338-6028>

Dr hab., profesor nadzwyczajny,
kierownik Katedry Ekonomii Politechniki Rzeszowskiej
(Rzeszów, Polska)
grzam@prz.edu.pl

УДК 070:665.6(477.83-25)"1893/1914"

LWOWSKIE CZASOPISMO «NAFTA» W LATACH 1893–1914¹

DOI 10.37222/2786-7552-2023-3-4

У статті йдеться про львівський часопис «Nafta», який видавався у 1893–1914 рр. Цей періодик виходив у формі місячника або двотижневика, до складу його редакційної колегії належали професори вищих навчальних закладів Львова та галицькі діячі в галузі економіки і промисловості.

«Nafta» була не першим часописом, присвяченим проблематиці нафтового промислу – способам видобутку нафти, економічним питанням, особливо функціонування нафтової промисловості в інших країнах та діяльності місцевої і державної влади щодо цього промислу. Часописи такої тематики виходили раніше в Горліцах і Кросні, а після початку видавання «Nafty» – також і в м. Ясло (Pawłowski 1995: 366). Однак ці видання були ефемеридами, а львівська «Nafta» як багаторічний орган Нафтового крайового товариства (раніше – Товариства нафтових техніків) виходила до кінця липня 1914 р.

Ключові слова: Галичина, Львів, нафтовий промисел у Галичині, польські часописи в Галичині.

Wstęp. Rozwój wydobywania ropy naftowej na terenie Galicji przypadł na ostatnie dekady XIX wieku i początek wieku XX. Z całą pewnością wpływ na rosnące zainteresowanie wydobywaniem tego surowca miała możliwość uzyskania znacznych dochodów. Ponadto początkowe zastosowanie ropy naftowej i jej pochodnych jako źródła energii wykorzystywanej głównie do oświetlenia pomieszczeń ulegało

¹ Artykuł został opublikowany w języku angielskim w wydawnictwie «Energy Policy Studies». Rzeszów, 2022. No. 1(9). S. 75–84.

stopniowemu rozszerzeniu na zastosowanie tego surowca także jako źródła ogrzewania czy napędu.

Pierwsze prymitywne sposoby wydobycia tego surowca z reguły miały miejsce tam, gdzie ropa ukazywała się bezpośrednio na powierzchni ziemi. By wydostać ją z głębszych odwiertów konieczne było zastosowanie nowych technik wiertniczych a także skorzystanie z wiedzy geologicznej, która mogła wskazać na miejsca wierceń. To wymagało poszukiwań, współpracy i zdobywania wiedzy. Lwów – będący w tym okresie centrum naukowym Galicji – był więc naturalnym ośrodkiem, skupiającym naukowców, działaczy i przedsiębiorców zainteresowanych rozwojem wiedzy o szeroko pojętych poszukiwaniach i badaniach nad ropą naftową. Centrum tego ośrodka był Uniwersytet i lwowska Szkoła Politechniczna i prowadzone w niej badania nad ropą naftową (Brzozowski 1995).

Geneza czasopisma. W lipcu 1893 roku we Lwowie ukazał się pierwszy numer miesięcznika «Nafta», organu Towarzystwa Techników Naftowych we Lwowie. Na stronie tytułowej czasopisma znalazło się wezwanie *Do Czytelników!*, przedstawiające przyczyny powstania i cele działalności czasopisma. Redakcja wskazała na *«dotkliwy brak łączności i sposobu porozumiewania się między pracownikami na polu różnych gałęzi przemysłu naftowego rozrzuconymi po całym kraju i za granicą»* raz fakt, że *«żaden środek nie może prowadzić skuteczniej do takiego celu jak wydawnictwo własnego organu»*. Jednocześnie uznano, że gazeta nie aspiruje do naukowego rozpatrywania problemów, lecz *«pragniemy tylko umożliwić jednostkom pracującym w tym zawodzie porozumiewanie i pouczanie się przez publiczne wypowiedanie swych odkryć, spostrzeżeń, doświadczeń i potrzeb»*. Aby cel ten mógł zostać zrealizowany redakcja apelowała do czytelników o współpracę poprzez *«jak najliczniejsze i najczęstsze korespondencje i doniesienia ze wszystkich naszych obszarów górniczych i rafineryj»* («Nafta» 1893; 1).

Początkowo czasopismo ukazywało się jako miesięcznik, ale już w sierpniu 1894 r. wstrzymano jego regularne wydawanie, gdyż ukazał się tylko jeden numer obejmujący pięć miesięcy roku. W skierowanym do czytelników posłaniu *Od redakcji* nie podano przyczyn *«kilkumiesięcznego zastoju w wydawaniu czasopisma»*, aby *«nienudzić Szanownych Czytelników»*. Zapowiedziano jednocześnie,

że od początku roku 1895 gazeta będzie się ukazywać dwa razy w miesiącu («Nafta» 1895: 113). Zapowiedź ta została zrealizowana i w kolejnym roku ukazało się 24 numery czasopisma, ukazujące się 15 i 30 każdego miesiąca. Jednak od początku roku następnego znów nastąpiła kilkumiesięczna przerwa w ciągłości ukazywania się periodyku, która trwała do 20 maja 1896 roku, kiedy ukazał się pierwszy w tym roku zeszyt, wydawany ponownie jako miesięcznik; miał się on ukazywać 20-go każdego miesiąca. Winieta czasopisma informowała, że nowym redaktorem odpowiedzialnym został Adolf Strzelecki a redakcja znów nie wskazała powodów przerwy, informując lakonicznie że *«nie wdając się w rozbiór przyczyn, które przerwę te spowodowały – przyczyn zupełnie niezależnych od poprzedniej i obecnej redakcji – zapewnić musimy, że z wytężeniem sił wszelkich dążyć będziemy do tego, aby odtąd rozpoczął się nowy okres w życiu czasopisma, okres stałego i pomyślnego rozwoju»* («Nafta» 1896: 1).

W kolejnym numerze redakcja poinformowała, że gazeta z dwutygodnika stała się miesięcznikiem i będzie wychodzić odtąd w zwiększonej objętości dwóch arkuszy druku. Jednocześnie poinformowano, że redakcja będzie starać się wejść w ścisły kontakt z Towarzystwem Naftowym i redakcją wydawanych przez to Towarzystwo «Sprawozdań» («Nafta» 1896: 17). W ciągu tego roku nastąpiły kolejne zmiany. W październikowym zeszycie pojawiła się informacja, że czasopismo będące dotąd organem Towarzystwa Techników Naftowych we Lwowie będzie ukazywać się wspólnym nakładem z Krajowym Towarzystwem Naftowym (KTN) a redakcja starać się będzie o *«wytworzenie i utrzymanie ścisłej łączności wśród ogółu naszego naftciarstwa»*. Redakcję odpowiedzialną objął Stanisław Schnür-Peplowski a administracyjną dr Stanisław Olszewski, sekretarz KTN. Redaktorzy zaprosili do współpracy kilkunastu specjalistów – m.in. Klaudiusza Angermana, Juliana Fabiańskiego, Stanisława Margulca, Zygmunta Nowosieleckiego czy Ludwika Zdanowicza («Nafta» 1896: 85). Decyzją wydziału KTN zdecydowano, by od 1 listopada periodyk ukazywał się wspólnym wysiłkiem obu towarzystw naftowych a «Nafta» miała pozostawać pod kierownictwem komitetu, który tworzyli August Gorayski (przewodniczący), Stanisław Szczepanowski (zastępca) oraz Kazimierz Gąsiorowski, Leon Syroczyński, Wacław Wolski, Roman Załoziecki,

Rudolf Zuber oraz pod redakcją S. Schnür-Pepłowskiego («Nafta» 1896: 97).

W ostatnim numerze czasopisma w 1896 r. ogłoszono decyzję komitetu redakcyjnego o wydawaniu «Nafty» od 1897 r. ponownie jako dwutygodnika («Nafta» 1896: 121). W latach 1896–1898 w swojej winiecie informowano, że «Nafta» to czasopismo poświęcone sprawom krajowego przemysłu naftowego.

W sierpniu 1897 roku Towarzystwo Techników Naftowych, któremu przewodniczył W. Wolski, będące wcześniej założycielem «Nafty» rozwiązało się a powodem było zorganizowanie przez KTN sekcji technicznej, do której gremialnie wstępowali dotychczasowi członkowie TTN. KTN zobowiązało się samodzielnie wydawać periodyk («Nafta» 1897: 182). W efekcie czasopismo stało się wydawnictwem Krajowego Towarzystwa Naftowego w Galicji.

Ten stan nie przetrwał zbyt długo, bowiem od początku 1900 roku KTN «wydzieliło *«Naftę» ze swojego zakresu czynności a tem samem przestaje ona być jej organem*». Redakcja zwróciła się do czytelników o wsparcie materialne i pomoc w wydawaniu czasopisma. W efekcie czasopismo stało się organem «galicyjskiego przemysłu naftowego» – dopiero w roku 1905 ponownie organem Krajowego Towarzystwa Naftowego a od 2 zeszytu z roku 1914 wspólnym organem KTN i Izby Pracodawców w Borysławiu, bowiem «*Izba Pracodawców, która ma cele pokrewne Krajowemu Towarzystwu naftowemu, przystąpiła z całą gotowością do podtrzymania naszego pisma*» («Nafta» 1914: 1) i zgodziła się je subwencjonować.

Informowano jednocześnie o druku niemieckojęzycznej wersji gazety («Naphta»), która swoją treścią miała nieco odbiegać od wersji w języku polskim («Nafta» 1899: 328). Niemieckojęzyczne wydanie czasopisma ukazywało się w latach 1900–1908 jako «Naphta». Zeitschrift für die Petroleum-Industrie und Bohrtechnik. Organ des Galiz. Landes Petroleum Vereines» a jego redaktorem był R. Załoziecki (Katalog 1931: 72). Z powodu trudności finansowych i coraz mniejszego wsparcia ze strony przemysłowców z końcem 1908 roku zaprzestano wydawania periodyku w wersji niemieckojęzycznej («Nafta» 1901: 1). Jak informowano w sprawozdaniu KTN za 1908 r. zaległość w drukarni wynosiła 6000 K, która zobowiązało się zapłacić KTN, podobnie jak uregulować deficyt z druku «Naphty» w kwocie 2500 K («Nafta» 1909: 22). Z powodu strajku

zecerów nie ukazał się ostatni 24 zeszyt w roku 1913 («Nafta» 1914: 1).

Redakcja czasopisma. Początkowo siedziba redakcji i administracji pisma mieściła się przy ulicy Piekarskiej 4A a w latach 1896–1898 przy ul. Zyplikiewicza 27. Siedziba redakcji i administracji czasopisma często ulegała zmianie i wiązała się ze zmianą siedziby wydawcy – Towarzystwa Techników Naftowych czy Krajowego Towarzystwa Naftowego we Lwowie. Od października 1898 r. redakcja po przenosinach z ul. Zyplikiewicza mieściła się w tzw. «Domu naftowym» przy ul. Chorążczyzna 17–19, by od początku roku 1900 przenieść się na ul. Zofii Chrzanowskiej 10 a już w roku następnym do budynku «Willa Romana» przy ul. Krzyżowej 39. Nie była to ostatnia przeprowadzka redakcji – w roku 1905 zmieniano adres dwukrotnie – najpierw w styczniu powrócono na ul. Chorążczyzna 17, by od 1 lipca zajmować pomieszczenia pod adresem Słowackiego 3, w którym redakcja mieściła się do końca czerwca 1907 r. W latach 1907–1912 administracja i redakcja czasopisma mieściły się przy ul. Kraszewskiego – najpierw pod numerem 1 a od października 1909 r. pod adresem Kraszewskiego 5. W ostatnich latach przed wybuchem I wojny światowej redakcja przeniosła się od 1 października 1912 r. na ul. Batorego 32 a rok później na ul. Senatorską 6.

Pierwszą redakcję «Nafty» tworzyli Antoni Błażowski, Kazimierz Gąsiorowski, Alfons Gostkowski, Zenon Suszycki, dr Paweł Wispek, inż. Wacław Wolski, dr Rudolf Zuber. Liczba redaktorów od początku 1894 roku zmniejszyła się z powodu śmierci A. Błażowskiego, prezesa Towarzystwa Techników Naftowych i właściciela kopalni w Schodnicy («Nafta» 1894: 9, 33–34). Pracami redakcji jako redaktor odpowiedzialny do końca 1895 roku kierował dr Rudolf Zuber, wówczas docent Uniwersytetu Lwowskiego.

W roku 1898 redakcję nadal tworzyli August Korczak Gorayski (przewodniczący), Stanisław Prus Szczepanowski (z-ca), członkowie – Kazimierz Gąsiorowski, dr Stanisław Olszewski, Leon Syroczyński i Wacław Wolski a redaktorem odpowiedzialnym pozostawał S. Schnür-Pełowski, zastąpiony od zeszytu 7 przez Romana Załozieckiego, który kierował pracami redakcji jako wydawca i redaktor do roku 1905, zaś od zeszytu 5 w tym roku do końca roku 1908 wspólnie ze Stefanem Bartoszewiczem. S. Bartoszewicz był redaktorem odpowiedzialnym «Nafty» w latach 1909–1914. Zmiany w składzie redakcji pisma

nastąpiły od roku 1901, gdy komitet redakcyjny tworzyli A. Niekrasz Chorkówki, dr S. Olszewski (Lwów), inż. W. Wolski (Schodnica). W tym samym roku od nr 3 członkiem komitetu był Jan Sholman (Schodnica), który zastąpił S. Olszewskiego. Ten skład redakcji utrzymał się do początku 1904 r., kiedy w składzie redakcji znaleźli się inż. Klaudiusz Angermann, dr Stefan Bartoszewicz, Władysław Długosz i Stanisław Mars. W latach następnych winieta czasopisma nie informowała o składzie redakcji.

Układ pisma. Charakterystyka zawartości. W 1901 roku winieta czasopisma zawierała rok wydawnictwa, miejsce i datę wydania (dzień lub miesiąc), numer kolejny zeszytu w ciągu roku; tytuł, informację o wydawcy, częstotliwość ukazywania się. W dalszej części winiety znajdowały się informacje o wysokości prenumeraty, skład komitetu redakcyjnego, redaktora i wydawcy, adres redakcji i administracji oraz spis treści zeszytu (np. «Nafta» 1901: 1). Druk był dwuszpaltowy a tytuły artykułów wyśrodkowane i oddzielone powiększoną i pogrubioną czcionką. Ze względu na skromną objętość periodyku (najczęściej wynoszącą 12–16 stron, w tym często 2–4 strony reklam), większe opracowania ukazywały się w kolejnych zeszytach czasopisma (np. R. Załoziecki, *Jakich środków użyć by dążyć do rozszerzenia zastosowania produktów naftowych*, 1906). Od 1894 roku reklamy przyjmowała lwowska agencja Juliana Topolnickiego a reklamodawcy musieli opłacić za całą stronę tekstu 18 złr, za pół strony opłata wynosiła 10 złr a przy powtórzeniach administracja «Nafty» mogła zastosować rabat wedle indywidualnej umowy.

W latach 1893–1895 czasopismo było drukowane w Drukarni Polskiej, mieszczącej się we Lwowie przy ulicy Sykstuskiej 6. Od 1896 do 1897 drukowano periodyk w drukarni E. Winiarza a od roku 1898 do ostatniego numeru – w drukarni «Słowa Polskiego», pozostającej początkowo (do 1902 r.) pod zarządem Z. Hałacińskiego, po którym zarząd drukarni (do końca 1912 r.) objął J. Ziemiński. W ostatnich latach przed wybuchem I wojny światowej zarząd drukarni znajdował się w rękach L. Nowakowskiego. Nakład czasopisma był ograniczony możliwościami finansowymi sponsorów oraz popytem – bowiem członkowie Towarzystwa Techników Naftowych a potem KTN otrzymywali egzemplarze za darmo. Wiadomo, że w 1908 r. nakład czasopisma w języku polskim wyniósł 450 egzemplarzy a w

niemieckim – 400 («Nafta» 1908: 28). W 1894 roku prenumerata «Nafty» dla nie członków TTN w Austro-Węgrzech wynosiła rocznie 5 złr, półrocznie 2.50; w Niemczech odpowiednio 10 i 5 marek, w krajach waluty frankowej 12 i 6 frs; w Anglii 10 i 5 szylingów; w Rosji 5 i 2.50 rs. Od 1901 do 1907 r. roczna prenumerata wynosiła 12 koron, by w latach 1908–1914 wzrosnąć do 16 koron – przez cały ten okres członkowie KTN otrzymywali egzemplarze periodyku bezpłatnie. Prenumeratę od osób niebędących członkami KTN przyjmowała administracja czasopisma oraz księgarnia Gubrynowicza i Schmidta we Lwowie na Placu Katedralnym («Nafta» 1898: 1).

Układ treści publikowanych w periodyku ulegał zmianie. W pierwszych latach ukazywania się czasopisma jego układ był typowy – numer otwierały różnotematyczne artykuły, następnie liczne korespondencje, po nich Kronika, zawierająca informacje ze świata przemysłu naftowego – ruchy cen, informacje osobowe, wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw naftowych itp. Numer kończyły reklamy i ogłoszenia. Od 1897 r. układ czasopisma został sformalizowany i podzielony na dwie wyraźnie nazwane części – I. Sprawy towarzystw naftowych i II. Część informacyjna. Treść zeszytu uzupełniały działy Korespondencje, Literatura, Kronika. Taki układ utrzymał się do końca 1899 roku, by powrócić do mniej formalnego układu wydawnictwa, w którym tematyka prezentowanych artykułów dotyczyła dwóch zasadniczych obszarów – problematyki wydobywania i eksploatacji ropy naftowej i wosku ziemnego a pod koniec ukazywania się wydawnictwa także gazu ziemnego oraz kwestii ekonomicznych.

Tematyka artykułów dotycząca szeroko rozumianej problematyki naftowej opierała się na kilku znanych autorach – przede wszystkim W. Wolskim, autorze licznych opracowań np. *O ujęciu gazów naftowych*, *O gwintach stożkowych*, *W sprawie reformy rur wiertniczych*, *O taraniu wiertniczym* oraz Romanie Zuberze autorze m.in. *Kilka uwag o teoriach powstawania nafty*, *Uwagi krytyczne nad nowoczesnymi hipotezami o powstawaniu nafty*, *Kilka słów o geologii Kaukazu*. Kilka artykułów zamieścili również Klaudiusz Angerman (np. *Borysław pod względem geologiczno-tektonicznym*), Jan Shelman (np. *Nóż do ucinania rur i prucia rur hermetycznych w otworach świdrowych*), Marian Wieleżyński (np. *Metody używane do oznaczania wartości opalowej produktów naftowych*), A. Fauck (np. *Nowe postępy techniki głębokich wierceń*), Wiktor Petit (np. *O*

wyciągaczach rur), Paul Stein (np. *Wiercenie szybko udarowe i jego rozwój*), J. Gruszkiewicz (np. *O gazie naftowym*) i Władysław Szaynok (np. *Zastosowanie przegrzanej pary w kopalnictwie nafty*).

Bardzo ciekawą tematykę zaprezentowali w tej grupie artykułów także z zakresu geologii E. Dunikowski (*Geologiczne warunki występowania ropy w dobrach państwowych w Galicji*), J. Grzybowski (*Mikroskopowe badania namulów wiertniczych z kopalń naftowych*), W. Szajnocha (*Pochodzenie karpackiego oleju skalnego*), L. Gawroński (*Dzisiejsze poglądy na geologię Karpat i drugorzędne złoża ropy*), M. Miączyński (*Geologiczne stosunki Borysławia i Tustanowic*), z zakresu budowy maszyn – G. Potworowski (*Regulator do motorów naftowych i gazowych*) i Wit Sulimirski (*Kilka słów o świdrze ekscentrycznym*), zaś metod wydobywania i przetwarzania ropy – B. Pawlewski (*Z technologii nafty*), F. Siudak (*Spostrzeżenia nad systemem wiertniczym Raky’ego*), G. Schneider (*Wiercenie obrotowe piłującymi dłutami i hartowanym śrutem stalowym*), Z. Bielski (*Rzut oka na nowsze sposoby głębokiego wiercenia*), F. Brugger (*Rozwój galicyjskiego systemu wiercenia*) czy A. Łukaszewski (*Wieże wiertnicze, rezerwuary ziemne i gromowody*). Część z ukazujących się w «Nafcie» artykułów stanowiła przedruki z innych – z reguły niemieckich czasopism specjalistycznych; bądź były to publikowane odczyty autorów, wygłoszone podczas międzynarodowych i krajowych zjazdów i kongresów a liczne z wydanych publikacji nie były podpisane – prawdopodobnie więc wyrażały stanowisko całej redakcji.

Drugą płaszczyzną tematyczną publikacji w periodyku były szeroko pojęte kwestie ekonomiczne i statystyka naftowa. Przez cały okres ukazywania się «Nafty» publikowano statystyki przemysłu naftowego w Galicji (np. *Statystyka kopalń nafty i wosku ziemnego w Galicji w 1896 r.*, *Spis kopalń nafty w okręgach górniczych Jasło, Drohobycz i Stanisławów w 1902 r.*) a potem także miesięczne wielkości produkcji na terenie zaboru. Od 1906 roku «Nafta» podawała comiesięczne wyniki wydobywania ropy w Borysławiu i Tustanowicach. Corocznie podawano wysokość wydobywania i handlu ropą w Galicji i Austro-Węgrzech, interesując się także statystykami jej produkcji w Rumunii, Rosji czy USA (np. S. Olszewski, *Statystyczny przegląd przemysłu naftowego w Baku 1896–1898*, K. Pietrusky, *Przemysł naftowy w Stanach Zjednoczonych Ameryki w roku 1908*).

Opracowania te często opierały się na austriackich i krajowych wydawnictwach urzędowych a także opracowaniach S. Olszewskiego (np. *Przywóz i wywóz produktów naftowych a Austro-węgier w 1895 r., Przemysł naftowy w Galicji w latach od 1884 do 1901 r.*). Znaczącą rolę odgrywała liczna korespondencja zarówno z miejscowości, gdzie znajdowały się kopalnie ropy naftowej (początkowo przede wszystkim ze Schodnicy a następnie z Borysławia i Tustanowic), jak i z Rumunii, Rosji czy nawet z terenu Indii Holenderskich.

Bardzo licznie publikowali na łamach «Nafty» jej redaktorzy – zarówno Roman Załoziecki, jak i Stefan Bartoszewicz. R. Załoziecki w latach 1897–1906 opublikował kilkanaście artykułów o różnej tematyce (np. *O zużytkowaniu odpadów fabryk naftowych, O zastosowaniu olejów i odpadków naftowych do opalania, Jakość naszej nafty eksportowej*. Podobnie w latach 1899–1908 S. Bartoszewicz (np. *Organizacja eksportowa naszego przemysłu naftowego i przemysł naftowy amerykański, S. Bartoszewicz, Spirytus i produkta naftowe jako materiały do oświetlania i wytwarzania siły motorycznej, Traktat handlowy z Niemcami, Historia i stan ekonomiczny przemysłu naftowego w Galicji, Pogląd na dzieje przemysłu naftowego i środki sanacyjne*).

Od roku 1909 charakter pisma uległ zmianie – sporadycznie publikowano artykuły o tematyce technicznej, związanej z wydobywaniem i przetwarzaniem ropy naftowej. Periodyk zyskał charakter przeglądu problemów prawnych i ekonomicznych, skupiając się na bieżącej sytuacji w przemyśle naftowym.

Zakończenie. Wydobywanie i przetwórstwo ropy naftowej było główną gałęzią przemysłu w Galicji. Wydobywanie tego surowca stało się inspiracją dla rozwoju innych gałęzi przemysłu – przede wszystkim przemysłu maszynowego, produkującego na potrzeby kopalni ropy naftowej. Potrzeby przemysłu naftowego przyspieszyły rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej, telekomunikacyjnej na terenie Galicji, zmieniając charakter społeczno-gospodarczy sporej części jej obszaru. Rozwój tej gałęzi był możliwy także dzięki szerokiej międzynarodowej wymianie naukowo-technicznej, w której uczestniczyli naukowcy i praktycy naftowi z monarchii austro-węgierskiej (w tym z Galicji), Niemiec, Rosji, Rumunii czy Francji. Wymiana ta była możliwa dzięki coraz większemu zainteresowaniu galicyjskich ośrodków naukowych we Lwowie i

Krakowie problematyką nauk ścisłych – np. chemii czy geologii i osiąganymi na tym polu sukcesami. Rozwój przemysłu naftowego spowodował także wykształcenie w austriackich uczelniach licznej grupy znakomych galicyjskich inżynierów-górników i doprowadził do podjęcia działań na rzecz stworzenia Akademii Górniczej w Krakowie. Zakończyły się one powodzeniem w 1914 roku, jednak wybuch wojny uniemożliwił jej uruchomienie.

Wszystkie wspomniane wyżej opisy zjawisk można odnaleźć przeglądając strony lwowskiej «Nafty». Czasopismo ukazywało się przez 22 lata, borykając się w tym czasie z licznymi problemami – głównie finansowymi. Periodyk był całkowicie apolityczny – nie pojawiały się w nim teksty dotyczące kwestii politycznych, choć wspominano o nich w przypadku opisu sytuacji w okresie strajków w kopalniach ropy w Rosji w 1905 roku.

Informacje zawarte w 335 zeszytach tego lwowskiego czasopisma mają zasadnicze znaczenie dla zrozumienia dziejów galicyjskiego przemysłu i dla lepszego poznania historii tej części ziem polskich.

Bibliografia

1. Angerman K. Borysław pod względem geologiczno-tektonicznym. *Nafta*. 1904. Z. 2.
2. Bartoszewicz S. Organizacja eksportowa naszego przemysłu naftowego i przemysł naftowy amerykański. *Nafta*. 1904. Z. 1; Traktat handlowy z Niemcami. *Nafta*. 1905. Z. 4; Historia i stan ekonomiczny przemysłu naftowego w Galicji. *Nafta*. 1906. Z. 19–20; Pogląd na dzieje przemysłu naftowego i środki sanacyjne. *Nafta*. 1908. Z. 24.
3. Bielski Z. Rzut oka na nowsze sposoby głębokiego wiercenia. *Nafta*. 1905. Z. 15–20.
4. Brugger F. Rozwój galicyjskiego systemu wiercenia. *Nafta*. 1908. Z. 17.
5. Brzozowski S. Tematyka naftowa w Szkole Politechnicznej we Lwowie do 1918 r. *Historia polskiego przemysłu naftowego*. T. 2, praca zbiorowa pod red. R. Wołowicza. Brzozów-Kraków, 1995.
6. Dunikowski E. Geologiczne warunki występowania ropy w dobrach państwowych w Galicji. *Nafta*. 1898. Z. 18.
7. Fauck A. Nowe postępy techniki głębokich wierceń. *Nafta*. 1901. Z. 10.
8. Gawroński L. Dzisiejsze poglądy na geologię Karpat i drugorzędne złoża ropy. *Nafta*. 1907. Z. 17–19.
9. Gruszkiewicz J. O gazie naftowym. *Nafta*. 1907. Z. 2.
10. Grzybowski J. Mikroskopowe badania namułów wiertniczych z kopalń naftowych. *Nafta*. 1897. Z. 23.

11. Katalog czasopism, wydawnictw ciągłych i zbiorowych Politechniki Lwowskiej opracowany na podstawie stanu księgozbioru w r. 1930. Lwów, 1931.
12. Łukaszewski A. Wieże wiertnicze, rezerwuary ziemne i gromowody. *Nafta*. 1908. Z. 19.
13. Miączyński M. Geologiczne stosunki Borysławia i Tustanowic. *Nafta*. 1908. Z. 22.
14. Olszewski S. Przywóz i wywóz produktów naftowych a Austro-węgier w 1895 r. *Nafta*. 1896. Z. 6; Przemysł naftowy w Galicji w latach od 1884 do 1901. *Nafta*. 1902. Z. 9; Statystyczny przegląd przemysłu naftowego w Baku 1896–1898. *Nafta*. 1899. Z. 7–8.
15. Pawlewski B. Z technologii nafty. *Nafta*. 1897. Z. 11.
16. Pawłowski W. Piśmiennictwo naftowe. *Historia polskiego przemysłu naftowego*. T. 2, praca zbior. pod red. R. Wolłowicza; Brzozów-Kraków, 1995.
17. Petit V. O wyciągaczach rur. *Nafta*. 1902. Z. 3.
18. Pietrusky K. Przemysł naftowy w Stanach Zjednoczonych Ameryki w roku 1908. *Nafta*. 1909. Z. 10–14,
19. Potworowski G. Regulator do motorów naftowych i gazowych. *Nafta*. 1897. Z. 20.
20. Schneider G. Wiercenie obrotowe piłującymi dłutami i hartowanym śrutem stalowym. *Nafta*. 1901. Z. 7.
21. Shelman J. Nóż do ucinania rur i prucia rur hermetycznych w otworach świdrowych. *Nafta*. 1899. Z. 15.
22. Siudak F. Spostrzeżenia nad systemem wiertniczym Raky'ego. *Nafta*. 1901. Z. 1–2, 5.
23. Stein P. Wiercenie szybko udarowe i jego rozwój. *Nafta*. 1904. Z. 15–16.
24. Sulimirski W. Kilka słów o świdrze ekscentrycznym. *Nafta*. 1901. Z. 12.
25. Szajnocha W. Pochodzenie karpackiego oleju skalnego. *Nafta*. 1899. Z. 1–3.
26. Szaynok W. Zastosowanie przegrzanej pary w kopalnictwie nafty. *Nafta*. 1904. Z. 1.
27. Wieleżyński M. Metody używane do oznaczania wartości opałowej produktów naftowych. *Nafta*. 1903. Z. 9.
28. Wolski W. O ujęciu gazów naftowych. *Nafta*. 1896. Z. 2; O gwintach stożkowych. *Nafta*. 1897. Z. 14; W sprawie reformy rur wiertniczych. *Nafta*. 1899. Z. 7; O taranie wiertniczym. *Nafta*. 1902. Z. 8.
29. Załoziecki R. O użytkowaniu odpadów fabryk naftowych. *Nafta*. 1897. Z. 4–6; O zastosowaniu olejów i odpadków naftowych do opalania. *Nafta*. 1901. Z. 12; Jakość naszej nafty eksportowej. *Nafta*. 1904. Z. 5; Jakich środków użyć by dążyć do rozszerzenia zastosowania produktów naftowych. *Nafta*. 1906. Z. 11–16.
30. Zuber R. Kilka uwag o teoriach powstawania nafty. *Nafta*. 1896. Z. 7; Uwagi krytyczne nad nowoczesnymi hipotezami o powstawaniu nafty. *Nafta*. 1898. Z. 16; Kilka słów o geologii Kaukazu. *Nafta*. 1899. Z. 5.

References

1. Angerman, K. (1904). Borysław pod względem geologiczno-tektonicznym, *Nafta*, (2) (in Pol.).
2. Bartoszewicz, S. (1904). Organizacja eksportowa naszego przemysłu naftowego i przemysł naftowy amerykański, *Nafta*, (1) (in Pol.); (1905). Traktat handlowy z Niemcami, *Nafta*, (4) (in Pol.); (1906). Historia i stan ekonomiczny przemysłu naftowego w Galicji, *Nafta*, (19–20) (in Pol.); (1908). Pogląd na dzieje przemysłu naftowego i środki sanacyjne, *Nafta*, (24) (in Pol.).
3. Bielski, Z. (1905). Rzut oka na nowsze sposoby głębokiego wiercenia, *Nafta*, (15–20) (in Pol.).
4. Brugger, F. (1908). Rozwój galicyjskiego systemu wiercenia, *Nafta*, (17) (in Pol.).
5. Brzozowski, S. (1995). Tematyka naftowa w Szkole Politechnicznej we Lwowie do 1918 r., *Historia polskiego przemysłu naftowego*. T. 2: praca zbiorowa pod red. R. Wołowicza, Brzozów-Kraków (in Pol.).
6. Dunikowski, E. (1898). Geologiczne warunki występowania ropy w dołach państwowych w Galicji, *Nafta*, (18) (in Pol.).
7. Fauck, A. (1901). Nowe postępy techniki głębokich wierceń, *Nafta*, (10) (in Pol.).
8. Gawroński, L. (1907). Dzisiejsze poglądy na geologię Karpat i drugorzędne złoża ropy, *Nafta*, (17–19) (in Pol.).
9. Gruszkiewicz J. (1907). O gazie naftowym, *Nafta*, (2) (in Pol.).
10. Grzybowski J. (1897). Mikroskopowe badania namulów wiertniczych z kopalń naftowych, *Nafta*, (23) (in Pol.).
11. (1931). Katalog czasopism, wydawnictw ciągłych i zbiorowych Politechniki Lwowskiej opracowany na podstawie stanu księgozbioru w r. 1930, Lwów (in Pol.).
12. Łukaszewski, A. (1908). Wieże wiertnicze, rezerwuary ziemne i gromowody, *Nafta*, (19) (in Pol.).
13. Miączyński, M. (1908). Geologiczne stosunki Borysławia i Tustanowic, *Nafta*, (22) (in Pol.).
14. Olszewski, S. (1896). Przywóz i wywóz produktów naftowych a Austro-węgier w 1895 r., *Nafta*, (6) (in Pol.); (1902). Przemysł naftowy w Galicji w latach od 1884 do 1901, *Nafta*, (9) (in Pol.); (1899). Statystyczny przegląd przemysłu naftowego w Baku 1896–1898, *Nafta*, (7–8) (in Pol.).
15. Pawlewski, B. (1897). Z technologii nafty, *Nafta*, (11) (in Pol.).
16. Pawłowski, W. (1995). Piśmiennictwo naftowe, *Historia polskiego przemysłu naftowego*. T. 2: praca zbior. pod red. R. Wołowicza, Brzozów-Kraków (in Pol.).
17. Petit, V. (1902). O wyciągaczach rur, *Nafta*, (3) (in Pol.).
18. Pietrusky, K. (1909). Przemysł naftowy w Stanach Zjednoczonych Ameryki w roku 1908, *Nafta*, (10–14) (in Pol.).
19. Potworowski, G. (1897). Regulator do motorów naftowych i gazowych, *Nafta*, (20) (in Pol.).

20. Schneider, G. (1901). Wiercenie obrotowe piłującymi dłutami i hartowanym śrutem stalowym, *Nafta*, (7) (in Pol.).
21. Shelman, J. (1899). Nóż do ucinania rur i prucia rur hermetycznych w otworach świdrowych, *Nafta*, (15) (in Pol.).
22. Siudak, F. (1901). Spostrzeżenia nad systemem wiertniczym Raky'ego, *Nafta*, (1–2, 5) (in Pol.).
23. Stein, P. (1904). Wiercenie szybko udarowe i jego rozwój, *Nafta*, (15–16) (in Pol.).
24. Sulimirski, W. (1901). Kilka słów o świdrze ekscentrycznym, *Nafta*, (12) (in Pol.).
25. Szajnocha, W. Pochodzenie karpackiego oleju skalnego, *Nafta*, (1–3) (in Pol.).
26. Szaynok, W. (1904). Zastosowanie przegrzanej pary w kopalnictwie nafty, *Nafta*, (1) (in Pol.).
27. Wieleżyński, M. (1903). Metody używane do oznaczania wartości opałowej produktów naftowych, *Nafta*, (9) (in Pol.).
28. Wolski, W. (1896). O ujęciu gazów naftowych, *Nafta*, (2) (in Pol.); (1897). O gwintach stożkowych, *Nafta*, (14) (in Pol.); (1899). W sprawie reformy rur wiertniczych, *Nafta*, (7) (in Pol.); (1902). O taraniu wiertniczym, *Nafta*, (8) (in Pol.).
29. Załoziecki, R. (1897). O zużycowaniu odpadów fabryk naftowych, *Nafta*, (4–6) (in Pol.); (1901). O zastosowaniu olejów i odpadków naftowych do opalania, *Nafta*, (12) (in Pol.); (1904). Jakość naszej nafty eksportowej, *Nafta*, (5) (in Pol.); (1906). Jakich środków użyć by dążyć do rozszerzenia zastosowania produktów naftowych, *Nafta*, (11–16) (in Pol.).
30. Zuber, R. (1896). Kilka uwag o teoriach powstawania nafty, *Nafta*, (7) (in Pol.); (1898). Uwagi krytyczne nad nowoczesnymi hipotezami o powstawaniu nafty, *Nafta*, (16) (in Pol.); (1899). Kilka słów o geologii Kaukazu, *Nafta*, (5) (in Pol.).

Grzegorz Zamoyski

PhD, DSc, Associate Professor,
Head of the Department of Economics
at the Rzeszów University of Technology
(Rzeszów, Polen)

THE LVIV-BASED JOURNAL «NAFTA» IN 1893–1914

The article describes the Lviv-based journal «Nafta», which was published between 1893 and 1914. The journal was published as a monthly or biweekly and its editorial board was composed of professors of Lviv universities and Galician economic activists. «Nafta» was not the first journal devoted to the issues of the oil

industry – methods of its extraction, economic questions on this branch of the economy, information on the functioning of the oil industry in other countries or the actions of national and state authorities towards this industry. Such journals had already been published earlier in Gorlice and Krosno and, after the publication of «Nafta» began, also in Jasło (Pawłowski 1995: 366). However, these journals were ephemera, and the Lviv-based «Nafta», as the long-standing organ of the National Petroleum Society and earlier the Society of Petroleum Technicians, was published until the end of July 1914.

Keywords: Galicia, Lviv, oil industry in Galicia, Polish journals in Galicia.